

نصرت‌الله دین‌محمدی کرسفی در گفت‌و‌گو با رشد آموزش زبان و ادب فارسی:

درس باید روح دانش‌آموزان را آزاد کند!

سمانه آزاد

اشاره

نصرت‌الله دین‌محمدی از سال ۱۳۷۳ به‌طور رسمی کار خود را در آموزش‌وپرورش به‌عنوان معلم ادبیات آغاز کرد. او که در روستاهایی همچون سهرورد هم خدمت کرده امروز در دبیرستان‌ها و دانشگاه آزاد اسلامی شهر خدابنده مشغول به تدریس است. این معلم که به تازگی تحصیلش را در دوره دکتری ادبیات جهان به اتمام رسانده، معتقد است که معلم موفق معلمی است که دانا باشد و دانایی را به دانش‌آموزانش نیز منتقل کند که این کاری طاقت‌فرساست و همچون کوه‌کنند است با سوزن. نام دین‌محمدی به‌عنوان نویسنده برخی مقالات منتشر شده در نشریه رشد زبان و ادب فارسی مانند «عصیان شرقی در ایران»، «نیما و عشق» و «تأملی بر اجزاء جمله‌های ساده» به چشم مخاطبان آشناست. او از روش‌های خلاقانه‌ای برای تدریس ادبیات و زبان فارسی استفاده می‌کند؛ چرا که معتقد است درس نباید بر روح دانش‌آموزان سنگینی کند بلکه باید روح آن‌ها را سبک کند و به این منظور معلمان باید التذاذ ادبی را در تدریس خود مد نظر داشته باشند. آنچه می‌خوانید مشروح گفت‌و‌گوی ما با این معلم است.

آقای دین‌محمدی، به نظر شما معلم موفق چه کسی است؟

معلم از واژه علم است و معلم باید ویژگی‌های کلمه معلمی را در وجودش داشته باشد. علم به معنای دانایی است.

پس معلم باید دانایی داشته باشد و نیز بتواند آن را به دیگران منتقل کند. این فرایند خیلی آسانی نیست و مانند کوه‌کنند با سوزن است. کار سخت، طاقت‌فرسا و استخوان‌سوزی است. نیاز به عشق و ایثار بی‌پایان دارد. واقعاً معلمی عاشقی است. اگر بخواهیم معلم موفق باشیم باید به واژه معلمی جامعه عمل بپوشانیم. یعنی هم علم لازم و هم توانایی انتقال علم به دانش‌آموزان را از طریق فناوری‌های برتر آموزشی و شیوه‌های نوین تدریس داشته باشیم.

شما در تدریس‌تان از چه روش‌های خلاقانه‌ای استفاده می‌کنید؟

یکی از شیوه‌ها، شیوه تفریق یا رقابت گروهی است. در این شیوه، هر گروه از دانش‌آموزان درس را پیش از آنکه معلم تدریس کند می‌خوانند و حداقل ۱۰-۱۵ سؤال از آن درس طرح می‌کنند. آن‌ها باید بتوانند هم خوب درس بخوانند هم خوب پرسش طرح کنند؛ چرا که هم سؤال از علم خیزد هم جواب. وقتی کلاس آغاز می‌شود، مباحثه گروهی درباره موضوع درس هم آغاز می‌گردد. به این ترتیب که یک گروه سؤالاتشان را می‌پرسند و گروه‌های دیگر باید جواب بدهند. هر سؤالی که بجا و درست باشد و معلم آن را تأیید کند، امتیاز دارد. از سوی دیگر هم هر جواب درست امتیاز مثبت دارد. در واقع، در روش تدریس رقابت گروهی معلم به‌عنوان داور و قاضی حضور دارد و

امتیازات را لحاظ می‌کند. به این ترتیب، بچه‌ها وارد رقابتی سالم می‌شوند که کلاس را دل‌انگیز، پویا و محرک می‌کند و آن را از حالت رخوت و سستی بیرون می‌آورد. در نهایت، میزان یادگیری بچه‌ها هم بیشتر می‌شود. در نتیجه حاشیه‌هایی که در این روش تدریس در کلاس ایجاد می‌شود، فرایند یادگیری بهتر رخ می‌دهد و ماندگاری مطالب در ذهن دانش‌آموزان هم بیشتر می‌شود. شیوه دیگری که در کلاس استفاده می‌کنم شیوه اکتشافی یا بارش فکری است. در این روش، معلم مطلبی را مطرح می‌کند که دانش‌آموزان باید آن را کشف کنند.

در واقع، بعد از اینکه گروه‌ها سؤالاتشان را طرح می‌کنند، معلم سؤالی می‌کند. بچه‌ها درباره آن سؤال فکر می‌کنند و نظر می‌دهند تا نکته‌ای که مدنظر معلم است کشف شود.

استفاده از نمایش یکی دیگر از روش‌های تدریس است. برخی درس‌ها ظرفیت استفاده از این روش را دارند که معلم باید بتواند آن‌ها را تشخیص دهد. از دیگر روش‌هایی که در برخی از درس‌ها قابل اجراست بازنویسی یا بازگردانی متونی مانند تاریخ بیهقی و کلیله و دمنه است. دانش‌آموزان در این روش بخشی از این متون را که در کتاب‌های درسی‌شان هم آمده است، بازنویسی یا بازگردانی می‌کنند و در کلاس کنفرانس می‌دهند. با این روش

هم قدرت قلم و هم قدرت سخنوری
دانش آموزان بالا می‌رود.

دانش آموزان این روش‌ها را دوست دارند؟

بله. مخصوصاً دانش‌آموزان دوره راهنمایی خیلی از این روش‌ها استقبال کردند. دانش‌آموزان دبیرستانی هم چون بیشتر دغدغه کنکور دارند تا حدودی از این روش‌ها استقبال می‌کنند.

تشویق به مطالعه تا چه حد در کلاس شما جای دارد؟

به نظر من کار معلم تنها استفاده از سخنرانی برای آموزش نیست به همین دلیل یکی از شیوه‌های معرفتی منابع مربوط به موضوع درس برای آشنایی بیشتر است. مثلاً اگر درسی مربوط به سفرنامه است چندین سفرنامه معروف را معرفی می‌کنم. بچه‌ها می‌توانند این کتاب‌ها را به مدرسه بیاورند تا قسمتی از آن‌ها در کلاس خوانده شود. این کار به علاقه‌مند کردن بچه‌ها به مطالعه کمک می‌کند.

معلم خوب معلمی است که بتواند دانش‌آموزان را به تفکر وادارد و آن‌ها را عاشق مطالعه آزاد کند. این مهم هم تحقق نمی‌یابد مگر اینکه دانش‌آموز لذت درس را در کلاس بچشد. یعنی درس بر روح آن‌ها سنگینی نکند بلکه روحشان را آزاد سازد. باتوجه به اینکه ادبیات از هنرها محسوب می‌شود، ۹۰ درصد آن با احساسات و عاطفه انسانی سروکار دارد. غالب شاهکارهای ادبی منظوم و منثور با عاطفه سروکار دارند. بچه‌ها باید لذت ادبیات را بچشند. التذاذ ادبی چیزی است که دانش‌آموز باید آن را تجربه کند. یک معلم توانای ادبیات باید بتواند کاری کند که دانش‌آموز از درس لذت ببرد و روح ادبی در او پرورش پیدا کند.

به نظر می‌رسد علاوه بر روش تدریس، کتاب‌های درسی هم در التذاذ ادبی نقش دارند. فکر می‌کنید کتاب‌های درسی ما این موضوع را

اگر بخواهیم معلم موفقی باشیم باید به واژه معلمی جامه عمل بپوشانیم. یعنی هم علم لازم و هم توانایی انتقال علم به دانش‌آموزان را از طریق فناوری‌های برتر آموزشی و شیوه‌های نوین تدریس داشته باشیم

مد نظر دارند؟

کتاب‌های درسی ما خوب‌اند و در کل می‌توان گفت نظر مثبتی نسبت به مطالب کتاب‌ها مخصوصاً کتاب پایه چهارم دبیرستان دارم. درس‌های این پایه خیلی خوب‌اند و می‌توان گفت لذت‌بخش‌اند و التذاذ ادبی را به ارمغان می‌آورند. ویژگی برجسته کتاب این است که از ادبیات کلاسیک مانند شاهنامه آغاز شده و به ادبیات معاصر می‌رسد. بنابراین، دانش‌آموزان وارد باغ زیبایی می‌شوند و از هر خرمنی خوشه‌ای می‌چینند و روحشان آستن عشق و معنویت و عرفان می‌شود.

معلم خوب کسی است که مشکلات کتاب را حل کند و شیوه تدریس خود را به گونه‌ای انتخاب کند که موضوعات مد نظرش (هر چند در کتاب و درس نباشد) به بچه‌ها منتقل شوند. در واقع، او باید بتواند مشکلات کتاب را با شیوه ابتکاری خود حل کند. همه امور دنیوی نسبی هستند و اشکالاتی بر آن‌ها وارد است. معلم باید بتواند با خلاقیت خود این اشکالات را برطرف کند.

در تدریس درس زبان فارسی چه شیوه‌هایی را پیشنهاد می‌دهید؟
تدریس زبان فارسی حتی از ادبیات هم زیباتر است؛ چون حالتی حل‌کردنی دارد. معلم در تدریس این درس باید بتواند فعال باشد و بچه‌ها را هم فعال کند. با جملات بازی کند و بتواند کار عملی انجام دهد تا بچه‌ها قدرت تشخیص پیدا کنند. البته این موضوع نیازمند این است که معلم خود بر موضوع مسلط باشد تا بتواند آن را به دانش‌آموزان منتقل کند.

نظر شما درباره مجله رشد زبان و ادب فارسی چیست؟

خوشبختانه این مجله برای اهل فرهنگ و قلم شناخته شده و در حکم مجله‌های علمی- پژوهشی است. البته اگر امتیاز مجلات علمی پژوهشی را هم کسب کند مطمئناً بهتر خواهد شد.